

A szórványmagyarság vallási identitása a néphagyomány függvényében

Szabadtéri kereszték Muzslyán

A vallási identitás

A vallás fontos szerepére több kutató, szociológus, antropológus és pszichológus rámutatott már. Három alapvető szabályt fogalmaztak meg, amelyekken keresztül az egyén kapcsolatot teremthet a közösséggel: ez a vérokonság (a természetes közösség), a munkamegosztás (társadalmi közösség) és a cél (amivel az egyén a szellemi közösséghez való viszonyulást gyakorolja) (ŠUŠNJIĆ 1998; 23). Ez azt jelenti, hogy a vallás mozgatóerőként jelen van a társadalmi közösségek kialakulásában és azok megmaradásában. A vallási érzelmek szoros kapcsolatban vannak a természetfeletti erőkben való hittel és reménnyel, ami felelet az emberi létezés korlátozottságára (RADOJKOVIĆ, STOJKOVIĆ 2004; 126).

A vallást legtöbbször úgy definiálják, mint az ember kapcsolatát (religare [lat] = kapcsolat, összeköttetés) azzal, amit szentnek, spirituálisnak és istennek vél. A közös hit és a vallási szertartások sok esetben olyan szoros köteléket képeztek az emberek között, hogy amikor eltűnt (általában politikai okokból) az állam, amelyben addig éltek, e kötelék továbbra is megmaradt (DOLO 1998; 360). Ez történt a vajdasági magyarokkal is, amikor a trianoni szerződés után hirtelen más állam területén és más vallási közösségben találták magukat. A saját vallási identitás szoros kötelékének köszönhetően, a szakadás kevésbé volt számukra érezhető. A vallási szokásokat, hagyományokat továbbadták nemzedékekről nemzedékekre, legtöbbször a családon belül a saját hagyományaikba beépítve (mint a karácsony, a húsvét, a mindenszentek és a halottak napja, elsőáldozás és bérmálkozás). Ennek köszönhetően maradt meg a vajdasági magyarokban az a hit, amelyet elszakadván az anyaországtól, továbbra is gyakorolhattak az egyházak keretén belül, de már másik államban.

Az emberek a vallási identitást évszázadok óta alakítják, formálják, minősítik a társadalmi-erkölcsi értékrendjeik, az emberi viszonyok és a hagyományok függvényében. A közösség megtartó ereje mutatkozik így meg, ami számos esetben valós maradandó nyomokat hagy. Ide tartoznak a szabadtéri szakrális emlékek is, többek között a szabadtéri keresztek. Ezeket egy-egy közösség önszántából és önszorgalomból alakítja, őrzi és ápolja, vallásos előírások és szabályok nélkül.¹

A település neve és rövid története

Muzslya Nagybecskerektől légvonalban 4 km-re délre, a Béga folyó jobb partján, 75–77 m-es tengerszint feletti magasságon helyezkedik el.

A településnek érdekes története van. Politikai okokból kezdeményezték megalakítását, s ez az 1890–1892. évi országgyűlési képviselőválasztások idejére vezethető vissza. Az etimológiai szótárakra hivatkozva szláv eredetű az elnevezés, amely szerint a muzara fejőstelepet jelent. A XIX. század 70-es és 80-as éveiben ezt a területet Mucsalov Ivan beregszónémeti birtokos nyájának a legeltetésére használta, s mivel a pásztorok szerb nemzetiségűek voltak, *muzara-mužja-mužlja*, míg végül is *Muzslya* vagy a nép nyelvén *Muzsla* lett belőle. A telepítés után (1890) még néhány évig hivatalosan a *Felső-Muzslya* elnevezést használták, majd *Felsőmuzslya* alakban is megtaláljuk. 1918 után *Gornja Mužlja*, az 1941–1944-es megszállás alatt *Ober-Muschla*, míg végül is 1955-től hivatalosan is Mužlja-Muzslya lett.

Felső-Muzslyára több mint húsz másik településről érkeztek az emberek², párját ritkító szokásokat alakítottak ki. Magukkal hozták a római katolikus vallást, amit a későbbiekben is kitartóan gyakoroltak új falujukban. Erről tanúskodnak a belterületi emlékek is.

A szabadtéri szakrális emlékek

A település vallási hagyományát többek között a szabadtéri szakrális emlékek számontartásával is nyomon tudjuk követni, hiszen a hívők által felemeltetett, megépítettetett kegyhelyek, vallási jelképek és az azokhoz való viszonyuláson keresztül felfedhető a vallási identitás mérföldköve az adott környezetben és közösségben.

¹ Nem találtunk a szakirodalomban olyan adatokat, amelyek arra vonatkoznának, hogy a keresztek, feszületek milyen részeket kell hogy tartalmazzanak, mekkorák legyenek, milyen színből vagy anyagból készülhetnek.

² Szaján, Lőrincfalva, Nagybikács, Monostor, Akács, Kisbikács, Lukácsfalva, Kisorosz, Istvánföld, Nagybecskerek, Torda, Gyulafalva, Udvarnok, Firigyháza, Magyarcsérnye, Nagyikinda, Magyarpadé, Egyházaskér, Hódegyháza, Tiszaszentmiklós, Magyarszentmihály, Écska (KARL 1990; 40).

A szabadtéri keresztet a falu bejáratánál és a faluból kivezető utakon, útszéleken, a vallási objektumoktól többnyire távol eső részen, dűlőutak mentén helyezkednek el, de megtaláljuk őket egyéb helyeken is, mint pl. balesetek vagy megmenekülések helyén, vagy éppen a szerencsét hozó színhelyeken is. Ezeket a kereszteteket jobbra nem az egyház állította fel, hanem a hívők, ezért a költségek java részét is ők állták.

A faluban fölállított kereszt már az első pillantásra a település vallásosságáról ad hírt. A kereszt megszentelése alkalmával a körülötte levő tér is megszenteltté válik, s ehhez is kellő tisztelettel illendő viszonyulni. S ha a keresztet és a körülöttük levő tér is gondozott, akkor az a lakosok szorgalmát, odafigyelését, a hagyományok ápolását tükrözi. Ezeket a kereszteteket a múlt század elején még csoportosan látogatták egy-egy nagyobb egyházi vagy családi ünnep alkalmával. Ma már csak egyénileg látogatják, egy-egy szorgos kéz körülkapálgatja, virágokat ültet mellé, önszorgalomból bemeszeli, elvégzi a javítási munkálatokat.

A muzslyai kereszteteknek életrajzuk, történetük van. Létezésükkel beleszövődtek a falu mindennapjaiba. Hogy mennyire összefonódott a nép élete a keresztet jelenlétével, az világosan kitűnik azokból a mesékből, történetekből, amelyeket a muzslyaiak körében gyűjtöttünk. Hála ezeknek az embereknek, a faluban megtalálható szabadtéri keresztet nem merültek feledésbe, a szorgos kezek megmentették őket az enyészettől, és mentik azóta is szüntelenül. Az utóbbi években új keresztet is felépült a faluban, ami azt jelenti, hogy továbbra is él a településen e vallási hagyomány.

Az egyház elvárása és ugyanakkor igen szép régi szokás tiszteletben tartása a kereszt köszöntése. Amikor kereszt mellett megy el az ember, a férfínép kalapot emel, az asszony nép és a gyermekek pedig keresztet vetnek, s a Dicsértessék a Jézus Krisztussal köszöntik Jézust. Sok esetben csak a Dicsértessék hangzik el. A keresztet Jézus kinszenvedésére emlékeztetnek, elmenni mellettük s nem köszönni illetlenség, hangoztatják a falubeliek.

Ezen keresztet meglátéban a falu népe természetfeletti erőt is felfedezni vélt, miszerint a kereszt megvédi a falut a rossztól, a bajtól és a gonosztól.

A tanulmány első része a Nagybecskerekhez tartozó Muzslya³ nevezetű helyi közösség területén elhelyezkedő szabadtéri keresztet mutatja be, a többi közép-bánáti magyar lakta település keresztjeinek története egy másik tanulmány témája.

---

³ Muzslya sokáig önálló falu volt, majd 1954-től közigazgatásilag Nagybecskerek városhoz csatolták. 1961-ben területileg is a város része lett.

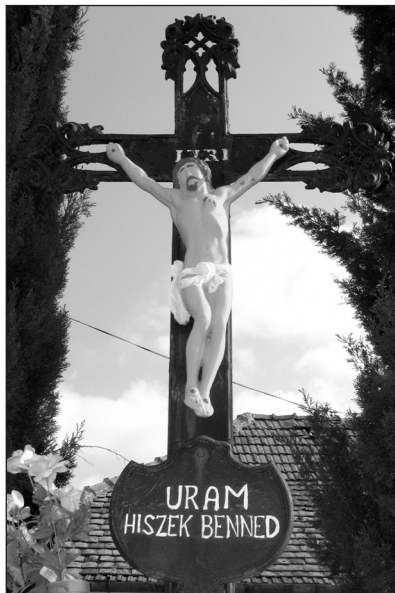
Az első kereszt

A falu első szabadtéri keresztjét, a falu északi részén, a valamikori falubejáratnál, az egészségházzal szemben állót 1898-ban szentelték fel az első muzslyai búcsún, Mária névnapján, szeptember 11-én, vasárnap. Mivel templom akkor még nem volt, ezért az iskola tantermeiben tartották a misét, amely után az ünneplő nép a kereszthez vonult, hogy részese legyen a keresztzszenelésnek. A *Torontál* napilap 1898. augusztus 31-i számában így adta hírül az eseményt: „Szeptember hó 11-én, vasárnap Felső-Muzslyán, Mária névünnepeén búcsú és keresztzszenelés lesz. Az ünnepi szentmisét Szabó Ferenc esperesplébános fogja olvasni. A róm. kath. hitközség az érdeklődő híveket ezúton hívja meg.” A hír nem fedi fel a kereszt helyét, de a régi muzslyaiak emlékeztek még arra, hogy sokáig ez volt a falu egyetlen szabadtéri keresztje.

A régi talapzat gyöngye minőségű alapanyagból épült, így nem sokáig állt ellen az idő vasfogának. Az időjárási viszontagságok kikezdték a muzslyaiak első feszületét, s hamarosan megroggyant.

Az enyészetnek magát megadó kereszt jobb sorsot érdemelt. A pusztulástól Radovanov Kazi Mária (1923–2002) mentette meg, akit Muzslyán mindenki csak Kazi Maca néninek ismert. Sokáig külföldön dolgozott a férjével, aki a bécsi konzulátus munkatársa volt, és ő volt az, aki a saját költségén javíttatta meg és gondozta nagy szeretettel, szinte élete végéig. „Az akkori politikai hatalom nem nézte jó szemmel az emberek vallásosságát, s bizony félték is az emberek, hogy valami bajuk lesz, ha netalán ezt a keresztet megóvják a pusztulástól. Engem azonban nem félemlíthettek meg. Az Istenbe való hitem, a vallásosságom erősebb volt, mint az akkori párt tilalma, s nem engedte, hogy elveszni hagyjam a keresztet, ami erőt és bátorságot adott, hogy a tilalom ellenére nekikezdek a nagy munkának – mesélte Maca néni. – Amikor meghallottam, hogy a falu végén, a Vályogos felé vezető út mentén álló keresztet újjáépíttette a község, úgy döntöttem, hogy a falu bejáratánál lévőt én a saját pénzemen megjavíttatom. Ugyanis külföldön éltünk sokáig, nagyon sokat dolgoztunk, sok pénzt is kerestünk. Úgy gondoltam, hogy ennyit igazán megtehetek a falum érdekében, meg az Úr Jézus tiszteletére. A kőművesmunkát Gabona János csinálta. Az eredeti kereszt sár- és vályogalapra lett állítva, ami az idők során megdőlt, megroggyant. 1990-ben lett ez ilyen szépen felfalazva, fehér téglával körülépítve, kifestve, felújítva – emlékezik vissza Kazi Maca néni. – Igaz, mások is hoznak ide virágot, de

leginkább én gondozom, és gondozni is fogom mindaddig, míg a jóisten erőt és egészséget ad hozzá.”⁷⁴ A keresztet most már más szorgos kezek gondozzák.

A falu első keresztje

A falu első keresztje a Révész Antal utca 1-es szám előtt, az útkeresztződés mentén áll, ahol a Hunyadi János utca a Révész Antal utcával találkozik. A feszület kovácsolt vasból készült, Jézus megfeszített teste alatt az „Uram hiszek benned” mondat olvasható.

A templom keresztje

Ahogy végighaladunk Muzslya nagyutcáján, a következő kereszt már a templom előtt dicséri az Urat. A muzslyaiak templomát 1902. szeptember 12-én szentelték fel a Szűzanya tiszteletére, és a Mária Szent Neve nevet kapta. Akkor szentelték fel a templom előtti keresztet is.

A 75. oldali képen a templom bejáratánál fölállított kereszt és felirata látható. A keresztet fehér márványkőből csiszolták, s ez az egyetlen márványból készített talapzat és feszület a faluban.

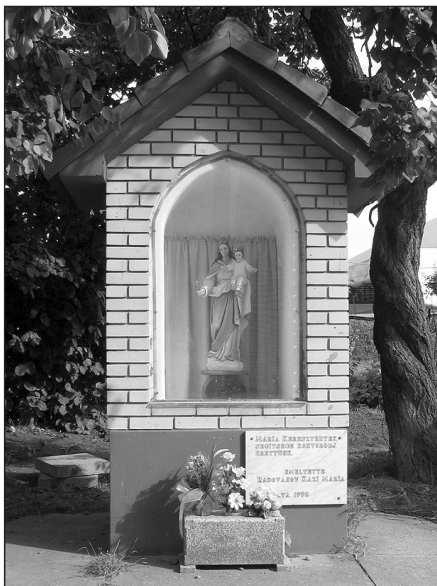
Nem a kereszték kategóriájába tartozik, de fontos megemlíteni szabadtéri szakrális objektumként a templom bal oldalán levő kis kápolnát a

⁴ Az 1990-ben felújított keresztzentelésről film is készült, amelyet Radovan Kazi Mária családja (leánya Erika és veje Gábor) azóta is őriz.

A templom bejárata előtti kereszt

szoborfülkével és üvegajtóval, amely megvédi a portót és egyéb szennyező-
déstől. A belső fal fehér, a háttérben világoskék selyemfüggöny van, s a fa
talapzaton Szűz Mária szobra helyezkedik el a kis Jézussal a karján.

*A templom udvarában levő
kis kápolna*

A kis kápolna talapzatán, a jobb sarkán egy fehér márványlapon a következő felirat olvasható: „Mária Keresztények segítsége könyörögj éretünk.⁵ Emeltette: Radovánov Kazi Mária Muzslya, 1998.” Az építető már elhunyt, családtagjai és a hívők gondozzák és látják el friss virággal. Az előtte álló betoncserepben jelenleg is virág díszel. Az építető veje, Horváth Gábor (1947) így emlékezik vissza a kápolna építésére: „Anyósom mélyen vallásos volt, apósom pedig annak ellenére, hogy szerb nemzetiségű és pravoszláv vallású volt, támogatta neje vallásosságát és buzgóságát abban, hogy a falunkban keresztet újítsanak fel, amely a falu bejáratánál van, vagy hogy kis kápolnát emeltesen. Apósom maga is segített ezeknek az építésében. Radovánov Kazi Mária ötlete alapján készült a kápolna, amelyben a Mária-szobor áll. A Mária-szobrot anyósom Olaszországból hozatta, mert szép és jó minőségű szobrot akart ide állíttatani. A kis kápolna felszentelése késett, mert a szobrot is késve kaptuk meg, s a szoborfülke sokáig üresen állt. A kápolna megépítésében személyesen is sokat segítettem, személygépkocsival hordtam ide a téglát, cserepet és egyéb, az építkezéshez szükséges anyagot. Büszkék vagyunk anyósom vallásos cselekedeteire.”

Muzslya helyi közösség területén ez az egyetlen kápolnaszerű szabadtéri szakrális létesítmény.

Az utcán, a templom előtti részen, a bal oldalon is áll egy kereszt, talpzat nélkül. Ezt a feszületet kovácsoltvas kerítés övezi. Se felirat, se évszám nincs rajta, így csak találgathatjuk felállításának időpontját, amelyet a 90-es évekre tehetünk.

*A templom előtti
utcai kereszt*

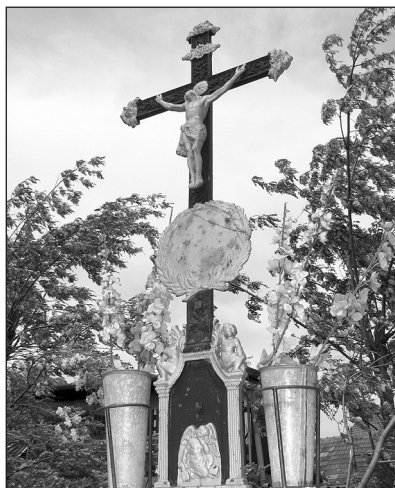
A templom előtti utcai feszület megközelítése is nehézkes, mivel a kovácsoltvas kerítésen keresztül nemigen tudják a hívők a virágot elhelyezni. Ezért sokszor a vaskerítésre kerülnek a koszorúk.

⁵ Ugyanezt a feliratot olvashatjuk a templomban az oltár fölötti részen (TÓTH-GLEMBA 2000; 33). Emlékezések alapján az eredeti felirat Mária, keresztények segítsége, könyörögj a te hű népedért volt, de egy tatarozás alkalmával a szöveget lerövidítették.

A Kossuth Lajos utcai kereszt

A Kossuth Lajos utca végén (a nép körében Bikaistálló utcaként ismert), a Vályogosra vezető úton elhelyezkedő keresztnek is érdekes története van. Habár a felállítója ismeretlen, a régi kereszt felújítását már le tudtuk jegyezni. A mai kereszt elődje megroggyant, elmosta a víz a körülötte levő földet, és féloldalra dőlt. Gabona János (1945) és Báló Sándor (1934) javították és újították fel. A közelben lakók pénzadománnyal járultak hozzá a javítási munkálatokhoz, a körülötte levő vaskerítést pedig Báló Sándor saját kezűleg készítette. Így emlékezik vissza ezekre a napokra: „Mindig is hívő embör vótam, olyan családban is nyöttem föl, s nagyon érzékeny vagyok a vallásos dógokra. Amikor mögtudtam, hogy újítják a feszületöt, itt lakok a Kisutcában, gondótam, hogy azza járulok hozzá, amive tudok, a saját kezöm munkájáva. Sok vaskaput csinátam mán a faluban, kerítést mög hasonlókát, azé ennek a feszületnek a kerítésit is evállatam. Csavart vasmunka, ehhez értök, ezé ilyen a kerítése ennek a körösztnék.”⁶

A feszületet az 1990-es években újították fel, és augusztus 26-án szentelték fel.

Kereszt a Kossuth Lajos utca végén

A Kossuth Lajos utca végén található kereszt a falu déli bejáratánál látható. A feszületen írás és évszám sincs. A feszület lapos vasból készült, levélmintával. A Jézus megfeszített teste alatt jobb és bal oldalon angyalok vannak, a feszület legalját pedig guggoló angyal ékesíti. A képen jól látha-

⁶ Az idézet lejegyzése ő-ző nyelvjárású, ahogyan Muzslyán is beszélnek.

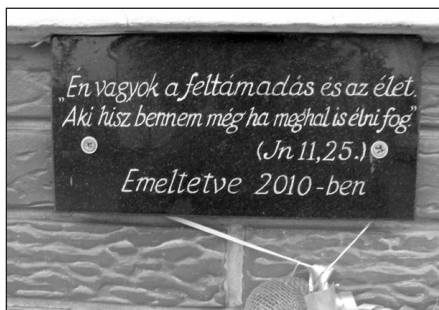
tó a kovácsoltvas kerítés. Az adatközlők szerint erre a kerítésre azért volt szükség, mert a falu ezen oldalán hajt ki reggel a gulya, estefelé pedig ezen az úton jön be. Azért kerítették be, hogy ne tegyenek kárt a keresztben. A falu ezen részén az aprójóság is kijár az utcára, azok is csorbát ejthettek rajta, ha máson nem is, de a virágokon biztos, úgyhogy a kerítés megléte indokolt. Arra, hogy az első kereszt hogyan került erre a helyre, ma már senki sem emlékszik. A felújított keresztet a közelben lakók gondozzák, virággal díszítik és óvják, védik az enyészettől.

A kereszt talpzata vörös dísztéglából épült, a feszület rajta szintén kovácsolt vasból készült, évszám és felirat nélkül.

Varga Zoltán (1960) szalézi pap elmondása szerint az első három feszülettel az egész település a Szentháromság jelét kapta, és így került Muzslya Isten oltalmába.

A parti kereszt

A muzslyaiak által Partnak nevezett részen 2010-ben emelték fel a hívők a képen látható keresztet. Ez a mai Felszabadulás utca végén, a páros oldalon helyezkedik el, s fölállítását a Muzslyát Lukácsfalvával összekötő új műút megnyitása tette indokolttá.

A parti kereszt

A kereszt vörös dísztéglá talapzatú, a feszület pedig kovácsolt vasból készült. A talapzaton a fekete márványlapon ez olvasható: „Én vagyok a feltámadás és az élet. Aki hisz bennem, még ha meghal is élni fog. (Jn 11,25.) Emeltetve 2010-ben”. A kereszt körüli parkosítási munkálatokat Muzslya Helyi Közössége végezte el.

Dobó József (1954) a Parton született, és ma is itt él. Így emlékezik vissza erre a megmozdulásra: „Az új műút megnyitásával új kijárat létesült a faluban, épp a mi utcánk végén. Az utcabeliekkel megegyeztünk abban, hogy ezt nem szabad kereszt nélkül hagyni. A feleségem, Ibolya és utcabelink, Boldizsár Rozália, összejárták a parti háztartásokat pénzádományért, amellyel majd e nagy munkát véghez tudjuk vinni. Nemcsak a partiak adakoztak, hanem a tőlünk távol eső utcák lakói is segítettek. A plébániától kaptuk a feszületet, a talapzatot pedig mi készítettük el. Aki csak valamit is értett a kőművesszakmához, az mind itt serénykedett, önkéntes munkával segített a keresztállítás megvalósításában. Az összefogásnak ez a gyönyörű kereszt lett az eredménye. A Vojvodinaput köztársaság ajándékozta a homokot, amellyel feltöltöttük a talapzat alatti részt.” A felirat szövege egy evangéliumi idézet, amely a Miasszonyunk Iskolanővérek Nagybecskereki Leánykollégiumából egy nővér segítségével került a talapzati táblára.

A deonicai kereszt

A Tiszára vezető hosszú úton haladva (itt ma már járható aszfaltút van, de valamikor nagyon nehezen lehetett lejutni a Tiszáig), a bal oldalon helyezkedik el Deonica⁷ (Dajnica), amely terület az 1890–1891-es években még majorságot képezett, s ahol a muzslyaiak béreskedtek, napszámosként keresték a kenyerüket. A Deonica (részvény – deonica) nevű település 1930-ban jött létre, amikor árveréssel földeket adtak el a kincstári területekből. A silány minőségű földeket kb. 35 személy vásárolta fel (KARL 1990; 169). A deonicaiak iskolát is építettek, és 1937-ben a település bejáratánál feszületet emeltek a saját költségükön. Ettől az évtől kezdve a muzslyai búcsú előtti vasárnapon itt tartott a muzslyai pap tábori misét, amelyet búcsúként emlegetnek, és ez a hely a mai napig a muzslyaiak közkedvelt zarándokhelye. Szervezetten jönnek ide a lakosok, s ülik meg a búcsút.

Ezt a keresztet a falu pénzéből újjátották fel 1990-ben, és szeptember 2-án, a deonicai búcsún szentelték fel.

---

⁷ A Deonica telep lassan az enyészeté lett. Az utolsó lakos 1964-ben költözött be Muzslyára, a házakat lebontották, az épületanyagot magukkal vitték az új ház építéséhez. Csak a kereszt tanúskodik arról, hogy ott valamikor lakott település volt.

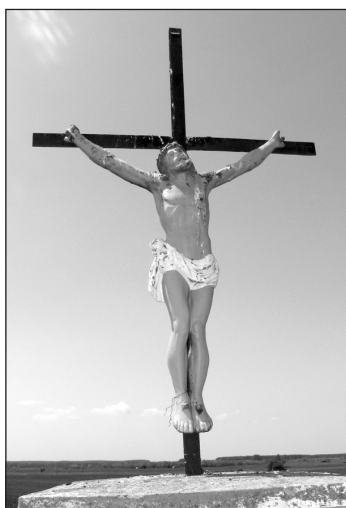
A deonikai kereszt

A deonikai feszület kovácsolt vasból készült, rajta Jézus megfeszített teste. A talpazat téglából épült, és sárga dísztegla borítja, a feszület pedig kovácsolt vasból, virágos mintázattal. A felirat a következő: „Isten dicsőségére emelték a deonikai hívek 1937”. Ottjártunkkor is föl volt virágozva, és gondozott a környéke is.

A Betyár réti kereszt

A muzslyai Betyár rétet nagyon nehéz megközelíteni még száraz időben is, ugyanis mocsaras, vizes területen keresztül kell átvágni, ha a feszület közelébe akarunk jutni. Nemhiába volt e terület kedvenc búvóhelye a betyároknak, hiszen a sártengeren nem egykönnyen jutott át az emberfia. A feszület megközelítése csak azoknak sikerült, akik ismerik a muzslyai határt és a járható mellékutakat, amelyek a keresztig vezetnek.

A Réti bértárgy nevezetű dűlőn, a nép nyelvén csak Betyár réten áll ez a kereszt, amelyet 1990-ben felújítottak, szeptember 23-án pedig újból felszenteltek. Muzslya Helyi Közösség adta hozzá az anyagot, a muzslyai plébánia pedig a hívők segítségével, a munkaejét. A keresztnek hálaadó jellege volt, az egyik falubeli állította megmeneküléséért.

A Betyár réti kereszt

Juhász István (1925–2009) szerint ennek a keresztnek a következő története: „Abba az időbe az a mese járta, hogy ezön a területön tanyáztak a betyárok, azé is lött Betyár rét a neve. A betyárokat elárúta egyvalaki, akinek arrafele vót a földje. Égy nap amikó a földjére mönt, kilesték ütet a betyárok, oszt úgy gondóták, hogy agyonütik. A véletlen szöröncsének köszönheti, hogy nem üt a köcsiülésön, hanem azt leszödtte, mive két darab pallódeszka formábú át, s mindön paraszt tugya, hogy a rázós úton, ahogy a két szál deszka mozog, odacsípi az embör tojásait... Ezé ez is ezöket a deszkákat kidobta, és beleüt a kocsi belsejébe. Amikó odaért a tötthelyre, ahun mán lesbe várták, az egyik betyár egy hosszú husángá rácsapott a parasztra. De mive az benne üt a kocsiba, az ütés nem a fejit tanáta e, hanem a kocsi két szélin kettétört a bot. A lovak persze mögijedtek, borzasztó szaladásba kezdtek, így a gazdájuk mögmönekút. Az illető, hálája jeléü, hogy életbe maradt, köröszöt állíttatott ezön a helyön. Igaz, hogy az a régi, egyszörü fábú készíttöt köröszöt vót, de jó kétméterös magos, vagy még anná is magosabb. Az idő múlásáva ez a köröszöt ledüt, oszt lassan ekórhadt. A katonaság pedig belerajzóta a térképébe. Egyször gyüttek a kösségházára, hogy hun van onnét a köröszöt, mert neki az kő mint irányítójel. Akkó mi egy páran kimöntünk és mögkerestük, majd egy kicsit mögjavíttottuk, újjáépíttöttük tégláva, vasköröszöt töttünk, azután pedig ezt is 1990-ban renováták.”⁸ Erre a mondára manapság már kevesen emlékeznek, s feledésbe kezd merülni az a hiedelem is, hogy erre is járhatott Rózsa Sándor.

⁸ Az idézet ő-ző nyelvjárásban került lejegyzésre, ahogyan Muzslyán is beszélnek.

Az elsődleges Betyár réti fakeresztről nincs fényképünk és egyéb dokumentációnk sem. A mostani kereszt egy dombon áll, nincs rajta se írás, se évszám. Csupán a fenti visszaemlékezés alapján tudjuk felállításának okát. A feszület két L alakú vasrúd, amelyre Jézus kiszenvedett teste van felerősítve. A beton alapú talapzat sárga dísztéglából épült.

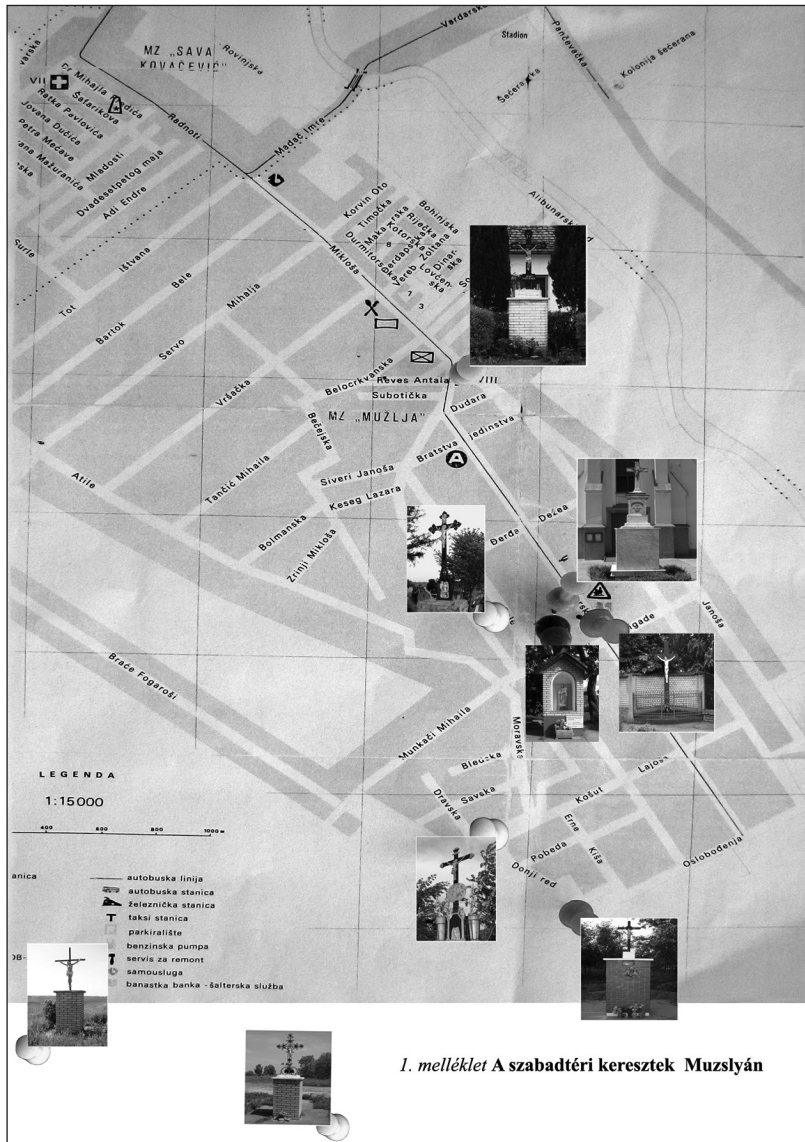
A temetői kereszt

A temetői keresztet mindenki keresztjének emlegetik a hívők, abból az okból kifolyólag, hogy ha valaki emlékezni akar halottjára, s annak örök nyugvóhelye máshol vagy ismeretlen helyen van, e kereszt mellett virágot helyezhet el, és gyertyát gyújthat halottja lelki üdvéért.

A temetői kereszt

A muzslyai temetőbe 1890-ben temették el az első muzslyai lakost, aki csak negyvennyolc évet élt (TÓTH-GLEMBÁ 2000; 93–99). Akkor még nem állt ez a kereszt. Emlékezések alapján, egyéb dokumentumok híján, ennek a keresztnek a felállítási időpontját csak találgathatjuk. A feszület kovácsolt vasból készült, a talapzat pedig vörös dísztéglából. A feszületen Jézus megfeszített teste, közvetlenül a feje fölött dombormű kivitelezésben a szentlélek jele, majd fölötte angyalfej, a lába alatt pedig egy angyal teljes figurája van. Se felirat, se évszám nincs rajta. Ezt a keresztet is az egyházközösség emeltette, s tartotta számon mindaddig, míg az 1970-es években a temető rendezését át nem vette a Čistoća közzállalat. Azóta a kereszttről is a vállalat gondoskodik. Ennek ellenére a hívők folyamatosan friss virággal díszítik, és gondját viselik a kereszt környékének.

1. melléklet A szabadtéri keresztek Muzslyán

A legtöbb látogató Nagybecskerek felől érkezik Muzslyára, ezért a szabadtéri emlékeket, kereszteket is ilyen sorrendben mutattuk be, majd a réten megtalálható keresztek is körüljártuk. Összegezeként elmondhatjuk, hogy Muzsly területén a római katolikus hívők nyolc szabadtéri keresztet állítottak fel: az elsőt 1898-ban, az utolsót pedig 2010-ben. Egy kis kápolnát is ide sorolunk, mivel csak egy van belőle a településen. A keresztek feliratait eltérő szövegekkel üzennek: „Uram, hiszek benned, Isten

dicsőségére”, majd az újonnan állított talapzaton az „Én vagyok a feltámadás és az élet, Aki hisz bennem, még ha meghal is, élni fog” evangéliumi idézet olvasható. Egyes kereszteken nincs felirat és évszám sem, de így is messziről hirdetik a közösség vallásosságát, a hagyományok tiszteletét és a hozzájuk való ragaszkodást.

Irodalom

- DOLO, Luj (1998): *Individualna i masovna kultura*. Clio, Beograd
- KARL, Miklós (1990): *A dűlőutak szorgos népe*. Forum, Újvidék
- RADOJKOVIĆ, Miroľjub, STOJKOVIĆ, Branimir (2004): *Informaciono komunikacioni sistemi*. Clio, Beograd
- SILLING István (2001): *Megszentelt jeleink*. A 250 éves Kupuszina szabadtéri vallási emlékei. Petőfi Sándor Művelődési Egyesület, Kupuszina
- ŠUŠNJIĆ, Đuro (1998): *Religija I–II*. Čigoja, Beograd
- TÓTH-GLEMBÁ Klára (2000): *Mindönki Muzslára akar mönni*. Logos, Tóthfalu
- TORONTÁL POLITIKAI NAPILAP, Nagybecskerek, 1898. augusztus 31., szerda. XXVII. évfolyam, 197. szám